

פרשת השבוע על פי ה"ש משמואל"

ג' טו"ז אייר ה'תש"ז
יום שלישי
ליל ה'ט"ז

פרשת תשא

כי יבקר רעהו בלבו ויגדל - הוסיף לר קיומא

שנת תרע"ב בתוך ימי האבל

ליישב קושיית הרמב"ן ז"ל מדוע מיאן מרע"ה במלאך אחר שכבר נתרצה בזה. הנה כ"ק אבי אדמו"ר זצוקלה"ה הכ"מ זי"ע אמר שאם תהי' לאדם השתוקקות לעבודת השי"ת או א"א שיהי' בגיהנם, ואם יהי' שמה, ערב הוא בדבר שהתשוקה היא תוציא אותו החוצה משם כחץ, עכלה"ק. ואחר שראה מרע"ה התשובה שעשו בני"י וקיבלו ע"ע מיתה, טען ואמר אשר ראויים הם ישראל להשראת שכונה בלי אמצעי כאשר היתה להם ההשתוקקות העליונה בלי אמצעי, והבן היטב, וממאמר זה יוכל האדם להבין עד היכן מגיעה השתוקקות ותשוקה, וככה יעשה אדם חשבונו חשבון הנפש, שישקול-בדעתו עד כמה גברה תשוקה של מצוה, ועי"ז יסתלק מן העבירה, וזכור זאת:

שנת תרע"א

ועתה אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך וגו'. יש להבין כי לפי דקדוק הלשון הי' לו לומר ואם לא, שפירושו אם לא תעשה כדברי כדרך הכתוב לכתוב בכ"מ אם לא תשמעו ואם לא הגידו לי, גם יש לדקדק הלא כבר נאמר וינחם ה' על הרעה ובכלל הוא נשיאת החטא. ונראה לפרש עפ"י דברי הוה"ק (ח"ב ס"ד): היש הי' בקרבנו אם אין, שהן ב' מדרגות שם הוי' ב"ה ובי"ש, ואין הוא מדרגה גבוהה יותר, ופירש כ"ק אבי אדמו"ר זצלה"ה שהספק שלהם הי' אם ההנהגה היא בשם הוי' ב"ה שם מעוררין התחתונים בתפלתם א"כ כל ההנהגה היא מדה במדה אם ייטיבו מעשיהם יהי' להם כל טוב, ואם לא לא, ואם ההנהגה היא במדת אין שם אין מגיעה התעוררות תפלת התחתונים, ואם כן ינתן להם אף בלי תפלה, וזהו הטעם שלא התפללו ליתן להן מים זרק באו דרך מריבה, שבאם התפללו שוב לא היו יודעין אם תפלתם

פעלה זאת או אף בלי התעוררותם ניתנו להם המים, ודפח"ה. ועל אופן זה יש לפרש מאמר משה רבינו ע"ה, דמרע"ה רצה דוקא שזכות ישראל תגיע להשפיע להם כל טוב ולשאת את עוונם, שבאם איננו ע"י זכות ישראל איננו דבר של קיימא, וכל דאכיל מן חברי' בהית מסתכל ביי' (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג), וכל בריאת העולם ובריאת הנשמה לעוה"ז הכל הוא כדי לשבוע מפרי מעשיהם, וגם בלי הנהגת מדה במדה יש קטרוג שיושפע גם לאומה"ע, ומרע"ה רצה דוקא שיהי' לישראל לבדם ואין לזרים אתם, כמו שאמר וביקש אח"כ ונפלינו אני ועמך וגו', וע"כ מסר נפשו על הדבר הזה ודיבר לשם הוי' ב"ה לנוכח ועתה אם תשא חטאתם, והיינו שהשם הוי' ב"ה ישא את חטאתם, ואם אין היינו שאין ישא חטאתם מחני נא וגו' ויצטרפו זכותיו לזכות כלל ישראל אולי בזה יזכו שתהי' ההנהגה מדה במדה, כי או יהי' להם רב זכות להשפיע להם כנ"ל בשם הוי' ב"ה, אמן:

שנת תרע"ב

אך כ"ז הוא אם האדם יודע בעצמו שהוא עומד מבחוץ, וכמו גר שבא להתגייר, אם אומר יודע אני ואיני כדאי מקבלין אותו כבש"ס יבמות (מ"ז), וזה עצמו מרומז בחלבנה, דהנה יש להבין בסממני קטורת שהם אחד עשר, וידוע שכל עשרה הוא בקדושה ומספר י"א הוא בחיצוניות כמספר י"א ארורים, ולמה בקטורת שהיא מהיותר נכבדים שבקרבנות כדכתיב (משלי כ"ז) שמן וקטורת ישמח לב יהי' המספר י"א סממנים, אך יש לומר דבטל כמאן דליתא, וחלבנה בפני עצמה ריחה רע אלא שבטלה לעשרה סממנים שריחן טוב, ע"כ שוב אין כאן אלא עשרה דחלבנה בטלה לגביהו ובטל כמאן דליתא, וכ"ז אם אינו נחשב ליש בפני עצמו אלא שבטל לאינך, אבל אם נחשב ליש בפני עצמו שוב אינו מתקבל:

והנה זה עצמו מרומז במקום הכיור, שמקומו בין מזבח לאוהל מועד רומז שבלתי אפשר לבא אל הכיור הרומז לתשובה אלא באמצעות המזבח שהוא רומז לכנסת ישראל כנודע, ויש בזה רמז במשנה דש"ס תמיד (פ"א מ"ד) אין אדם נכנס עמו ולא גר בידו אלא מהלך לאור המערכה [בכהן שתורם את המזבח שחרית שהולך לקדש את ידיו ורגליו מן הכיור], היינו שאין דרך לבוא לקידוש הרומז לתשובה בגר בידו או בסיוע חברו רק לאור המערכה שהוא רומז לאור של כל כנסת ישראל, ואם הוא חושב את עצמו שיש לו אור שלא מן הכלל כולו

רק מצד עצמו שהוא גר בידו, או חברו הפרטי אין לו כלום והוא כמו חלבנה הבלתי מתבטלת לעשרה הסממנים האחרים: ורמז זה יש למצוא גם בטהרת מי חטאת דצריך שיתן מים חיים תחילה לכלי ואח"כ אפר ואח"כ לערב שיהי' המים על האפר, דהנה אפר פרה רומז לאיש שכלה ממנו כל רגש טוב, ונמשל לאפר שנשרפו כל חלקי החיות ואינו נשאר כי אם תכלית הזומר בלי חלקי הון שנמצא בבהמה, ומצד עצמו אין לו תקנה והאפר לבדו אין בו אלא טומאה לבדה שמטמא כדין אפר הפרה, ורק כאשר מצורף למים חיים או מטהר טמאים, והנה מים הם לשון רבים ואינם נמצאים בלשון יחיד, וזה רמז שצריך מים חיים תחילה, כי בלתי אפשר להתתקן אלא ע"י המים הרומזים לציבור, ואח"כ ליתן בהם האפר ולערב שיבואו המים למעלה על האפר, רומז לאיש החוטא שישפיל עצמו כאזוב ותולעת, ושידע בעצמו שאין לו שום תקנה אלא בהבטלו למים שהמים יהיו מקיפין עליו מכל צד, ואז רק אז נעשים מי חטאת הראויים לטהר טמאים:

שנת תרע"ג

יש להתבונן בפרשת הכיור שלא נכתבה בין הכלים אלא אחר פרשת שקלים, וגם מקומו הקבוע של הכיור בין אוהל ובין המזבח אף שמשוך כלפי דרום, מ"מ לפי דרך הפשוט יותר יצדק אם הי' לפני המזבח במזרח:

ונראה דהנה בתרגום יונתן (פ' פקודי) דהכיור רומז לתשובה, וכן הוא בפשיטות דרחיצת ידים ורגלים רומז להכתוב (ישעי' א') רחצו הזכו-הסירו רוע מעלליכם מנגד עיני וגו', והנה תשובה מעומקא דלבא לאיש המטונף בעבירות גשק מאד, כי (יומא ל"ט), עבירה מטמטמת לבו של אדם ואינה מניחתו לעשות תשובה, וצריך סיוע מזכות הרבים, וע"כ (שם פ"ו): יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו, כי יש לכולם חלק בתשובה, אבל מאחר שחטא ממילא נעשה נבדל מכלל ישראל, וכמו שארץ ישראל מקיאה את עוברי עבירה כדכתיב (ויקרא י"ח) כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם, כן היא כנסת ישראל למעלה, אבל העצה היעוצה שלא להשיג על שום דבר רק לאגד עצמו עם הצבור כמ"ש ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם, ואף שעדיין מצואתו לא רחץ, מ"מ מאחר שהוא נותן את לבו להיות בכלל האגודה של צבור שוב אין כלל ישראל מקיאה אותו, וכמו החלבנה בסממני הקטורת, וזהו הענין בשקלים שכל ישראל עושין אגודה אחת להתחיל מחדש בעבודה, ואז זכות הרבים מסייעת לו שיהי' ביכלתו לעשות תשובה ולהתרחץ מטונפות של מעשיו כדכתיב רחצו הזכו וגו' כנ"ל:

7 2. מהו יום ה' ומהו יום ה' (ה' ומהו יום ה'?)

כי קרן עור פני משה. נראה כי בפעם הראשונה ברדתו מן ההר לא קרן עור פניו, דאל"כ מדוע לא יראו או מגשת אליו, ואם באמת הי' גם אז קירון פניו, שוב לא נתחדש להם דבר ומדוע נתיראו עתה. ונראה דענין קירון עור פניו הוא אור החזור מזיו השכינה כמו שרואין במראה מלוטשת אור הנר העומד נגדו, ומובן שזה תלוי בליטוש המראה אם היא מלוטשת יותר מאירה יותר. וע"כ יש לומר שבמה שאמר מחני נא מספרך ומסר נפשו עבור כלל ישראל, עבור זה עצמו שב גם גוף שלו מלוטש ומאיר ביותר, מה שלא הי' כן בלוחות הראשונות, אף שלעצם מעלתו הי' אז אלף פעמים יותר כמבואר במגלה עמוקות, מ"מ זה הי' לענין מעלת נפשו אבל לא לענין מעלת גופו:

ובזה יש לומר דהנה במד"ר בראשית (פ' י"א) דשבת מתברך במאור פנים שאין אור פניו של אדם בחול כמו בשבת, אך זה הוא לעומת שהוא מוכך עצמו בימי החול, ומוסר את כל עניני גופו עבור יום השבת, היינו שנותן את לבו אל כל דבר גשמי הבא לידו ומחשב הפסד מניעת עשייתו נגד עריבת השבת הבא לקראתו, וכן להיפוך נגד מה שיפסיד עריבת השבת ובוחר להשליך טנופא דהאי עלמא, ובה נעשה מזוכר כשהגיע יום השבת מאיר יום השבת על פניו, כי פניו נעשו כמראה המלוטשת כנ"ל. וזהו ברכו במאור פנים:

8 מהו יום ה' ומהו יום ה' (ה' ומהו יום ה'?)

במד"ר (פ' מ"א) א"ר אבהו כל מי יום שעשה משה למעלה הי' לומד תורה ושוכח, אמר רבש"ע יש לי מי יום ואיני יודע דבר, מה עשה הקב"ה משהשלים מי יום נתן לו את התורה מתנה שנאמר ויתן אל משה, ויש להבין א"כ כל מי יום הי' לריק ח"ו כל יגיעו ולמה הזקיקהו הקב"ה לכך, ועוד למה אמרו ז"ל בכל מקום שהתורה נתנה למי יום, ונראה לפרש שמ"מ נשאר מכל פעם רושם הלימוד עד שביום הארבעים נקבצו באו בו כל הרשימות, ומזה נעשה כלי מוכן לקבל המתנה עד שלא הי' שוכח עוד, ואלמלא הרשימות שנתקבצו אצלו כל מי יום לא הי' מועיל מה שניתנה לו לבסוף מתנה שעדיין הי' שוכח:

וכעין דוגמא זו יש לומר ביום השבת שמכל הטורח שאדם טורח בשבת ימי המעשה בעבודת הש"י, אף שבכל פעם נשכח ממנו ע"י טורח המלאכה והפרנסה, מ"מ נשאר רשימו מהם וכשמגיע שבת או מתקבצות כל הרשימות שאפי' מחשבה טובה לבדה איננה נאבדת, אלא מכל אלה נעשה כלי לקבל את השבת, ויובן עפ"מ שהגדנו פירוש מה שנאמר ויכלו השמים והארץ וגו', היינו שבריאית כל יום ויום היתה בפ"ע, ובשבת שהיא נשמת הבריאה נעשה מכולם כלל אחד, כמו הנשמה שבאדם מאחדת כל חלקי האדם לעשותם אחד וכל אבר כלול מכולם שהרי אין הסומא מוליד אבר סומא, וזה מחמת כח הנשמה שבו, כן הוא שבת בעולם, וע"כ השבת מאסף ומאחד כל הרשימות וכל ההרהורים הטובים והם עושים אותו כלי ראוי לקבל שבת:

ומכאן לימוד לאדם שלא יפול לבו עליו בראותו שהוא לומד ושוכח ומכל עבודתו עבודת הקודש הוא נופל כפעם בפעם, אל יחשוב כי לריק ח"ו יגיעו, שמכל אלה נשאר רשימו עכ"פ ואינו נאבד מאומה ח"ו והם העושין אותו כלי מוכשר לימים יבואו, ואם לא בעוה"ז יהי' לעולם הבא, ומ"מ אינו נאבד מאומה:

9 מהו יום ה' ומהו יום ה' (ה' ומהו יום ה'?)

מה יצוה ה' לכם, וא"כ הם שידעו מעלת משה חשבו שכמו למטה שאין צריך להכנה לנבואתו בודאי כן למעלה, וליתא להטעם ה' הכנה ושוב גם יום הראשון נחשב בכלל, אבל זה טעות כבש"ס יבמות (ק"ה): וכי משה הי' הגון ללימוד תורה מפי הגבורה, אף שלנבואה מעולם הגון כבמד"ר שמות (פ' א') ותרא אותו כי טוב הוא הגון לנבואה, אינו דומה ללימוד התורה מפי הגבורה לנבואה, ע"כ אין ראוי מנבואה ללימוד התורה בשמים ושוב נצרכת לזה הכנה וע"כ אין יום הראשון שלא הי' לילו עמו מן המניין: ומכאן לימוד לכל איש שסדר היום תלוי בסדר הלילה, ולפי הכנת לילה כן הוא היום, וכמו שהי' המאמר בפי החסידים הראשונים בלשון אשכנז "אז משלאפט גוט זאווענט מען גוט" (אם ישנים טוב גם מתפללים טוב):

10 מהו יום ה' ומהו יום ה' (ה' ומהו יום ה'?)

במד"ר (פ' מ"א) שאמר אהרן עד שאני בונה [למזבח] לעצמי משה ירד, בנה אותו ולא ירד מיד וישכימו ממחרת, ויש להבין איך חשב שבתוך שהוא בונה לעצמו ירד משה, הלא לא הי' לו לירד עד יום המחרת שהרי יום העלי' אין לילו עמו ונמצא ארבעים יום כלין בשבעה עשר בתמוז שהוא מחרת בנין המזבח כמו שפירש"י ז"ל, וגם יש להבין באמת למה לא התעצל בבנין המזבח עד שלא יגמרנו היום אלא ממחרת אחר שש שעות שאז הוא זמן ירידת משה, מכל הליל נראה שגם אהרן טעה בהאי חושבנא ולא ידע שיום העלי' לא קתשיב משום שאין לילו עמו, ולכן בכל רגע ורגע חשב שמה ירד, עד המכוש האחרון, ואפשר לומר שהטעות נצמחה מזה, כי הנה הלילה הוא הכנה ליום שלאחריו כסדר בריאתו של עולם כמ"ש ויהי ערב ויהי בוקר ובמדרש (בר" פ' י"ב) מחשבה בלילה ומעשה ביום, שמחשבה היא הכנה למעשה, כן הוא בעבודת האדם הלילה הוא הכנה ליום וכענין שאמרו ז"ל (ובחים י"ב), לילה לקדושה ויום להרצאה, ובאשר ארבעים היום שהי' בהר היו כעין ארבעים היום של יצירת הולד כבמדרש, וכל יום הוסיף שלימות, הי' כל לילה הכנה להיום, ולפי"ז הי' צריך גם ביום הראשון להיות לילו עמו, אך הנה משה הי' תמיד מוכן לנבואה ולא הי' צריך להכין עצמו לכך כמ"ש הרמב"ם, וכמ"ש עמוז ואשמעה